

DOCUMENTA

LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

SEGONA PART

I

La nostra comarca. Corona de turons
a l'entorn de la Mare de Déu.

No és d'admirar si el poble de Sant Joan, de cara a la Mare de Déu, s'engrandia i, al mateix temps, redoblava la seva devoció i venia en augment l'afluència de pelegrins de Sineu i Montuïri. Damunt aquest pujol tot inspira amor i pietat mariana, tot convida a pujar-hi.

En primer lloc, el nostre paisatge. D'aquí dalt se'l domina en sos dos vessants, des del Puig de Bonany que ja és de poble extern, fins a la Serra de So'n Gual, per on el conradís ardidament s'enfila. I aquest paisatge té per vasa una graciosa cadena de turonells de formes dolces i arrodonides. A sol ixent, la Serra de Calicant emmantellada de pinar; Es Puig des Carrig, pelat a redols; Es Rafal, Es Puig d'En Baldiri, de forma cònica; Es Ravellar i Es Serral amb ses bardisses de donardes punxagudes i figueres de moro amb més espines que un eriçó, i Es Puig de Sant Nofre, atapit d'ullastres, que treu el seu cap vermellenc i on, per temps, hi hagué una ermita. Més endins, envers la tramuntana, hi ha Ses Roques amb un plomall de pins a la cresta; Es Puig de Reig en forma de pa de sucre, que, segons diuen, guarda en ses entranyes un tresor fabulós, i, per més que ho han intentat, ningú mai l'ha pogut haver. Rodant cap a ponent, ve Es Puig de Son Virgo, Ses Algorfes, Serra de So'n Gual, S'Almudaina, Serra de Maià i d'Es Rafal Aixat, Es Turó de Solanda que pega a Es Castellots on abunden els vestigis prehistòrics, i al migjorn, la Serra d'Horta, Hòrteta i Hortella. Aquesta llarga taringa de muntanyoles a l'entorn del nostre santuari, en vestir-se de sol, és una corona refulgent d'or i pedreria a la Mare de Déu de Consolació.

II.

L'encís del paisatge. El testimoni de
Sant Vicenç Ferrer.

El nostro paisatge és mogut i entremaliat com un paisatge de betlem. Més que grandesa, té gràcia i l'encís perenne de les coses humils. Res d'accidents alterosos, res de vistes brillants i enlluernadores, emperò la nostra comarca té la frescor virginal d'un món acabat de fer. La presència de la Mare de Déu sembla que el transfigura amb una bellesa religiosa i l'ungeix de serenitat i modèstia. És un paisatge armònic, suavíssim, que mai se descompon i que posa recolliment i religiositat dins el cor.

Aquestes mòrbides inflores del terrer santjoanenc brufat de pujols en miniatura i amb una cabellera de pins; aquests baixos de terres grosses tan llecorosos i fèrtils que vénen a esser el cor i el bessó i la molla de Mallorca; aquestes figueres de fulla ampla i aromosa i ombra espessa que són els nostres arbres predilectes; aquelles garberes, d'estiu, que resplendeixen com alts relleus d'or brunyit; aquelles eres amb una rima de carxofes moradenques que pareixen ies copes on brinda la primavera per les messes futures; els caminois i ginyes que ondulen lentament pels sementers; el sembradís que és igual que una catifa verda que treu el camp a honor de Maria; els formiguers que cremen en la pau solemne i silenci impressionant del capvespre, com si encensassen la Mare de Déu... tot això, sense que res hi desentoni, contemplat d'arran d'Ella que, d'aquí dalt, presideix la nostra comarca, agita el cor amb unes emocions tan dolces, il·lumina el cap amb unes idees tan marianes, que un, abans d'entrar a l'església, ja se sent més devot.

Davant això, no és estrany, doncs, si Sant Vicenç Ferrer (arribà a Mallorca dia 1 de setembre de 1413 i va estar-hi fins dia 22 de febrer de l'any següent) que va recorre les terres altes i les terres baixes i va predicar arreu per viles i llogarets, no és estrany si afirmava que, entre els pobles del pla, és Sant Joan el qui té unes vistes més variades i més delitoses. I aquestes paraules de Sant Vicenç Ferrer que han pervengudes fins a nosaltres, trameses de pares a fills, no són un afalac als santjoaners, sinó una magnífica confirmació de la veritat.

III

L'encís de la pujada

Aquí, a Consolació, ens hi trobam tan a ca nostra, que en baixar-ne, els peus ens tornen arrera. No hi podem consentir. En canvi, de més a més del paisatge, ple de sentit religiós perquè és humil, què de coses ens empenyen a pujar-hi, devotament!

Les estacions de l'antic viacrucis que trobam a lo llarg del trajecte, unes mig desfetes, altres trabucades, cada una amb el seu pedrís on s'hi feien els dotze sermons, encara ens parlen de la pietat dels nostres avis que el Diumenge del Ram anaven processionalment a Consolació. I hi tornaven (i encara hi anam) el «Quart Diumenge», que és com un esplai en mig de la corema; i el Divendres Sant a vespre, acompanyant el Bon Jesús mort, mentres el camí i Sa Costa d'En Fiol i les cases del poble s'envermellen dels fogarons que a tot arreu despleguen la seva bandera de sang dins la claror llestosa i opaca de la lluna. I hi tornaven (i hi tornam) la segona festa de Pasco per cloure els sermons coremals.

Rígidus els xiprers de l'escalonada que són com uns monjos o penitents vestits de negre i encaputxats, tot capejant, ens diuen «vina!» i, apuntant al cel, desperten dins el nostre enteniment idees d'eternitat. Perque si els xiprers són arbres gentilíssims, són, per altra part, els més religiosos i austers.

¿I qui podria declarar la rústica bellesa de l'escalonada de pedres tosques i ennegrides, adreçada a la muntanyola, per on tants de santjoaners pujaren de genollons, en compliment d'alguna promesa per esperit de penitència o per conseguir qualche mercè de la Mare de Déu? Les lloses duen una barballera de fenàs i el temps les ha recuïtes i cruïdes. Aquesta escalonada embotida a la galta oriental de Consolació és una dreuera pels qui són de cama forta i frissen d'arribar.

¿I què en direm de les voltes que suavisen la pujada i se vincen harmoniosament al costat de la graderia i per on van les processons i les persones que no duen pressa i els qui tenen les cames flonges i són curts d'alè; les voltes que, en esser a mitjan lloc, us presenten l'aigua de Sa Fonteta que cola, raig a raig, vora la soca d'un pi? ¿Direu que això són menudències, in-

significàncies que sols no hauríem d'esmentar? No ho direu, perque sou santjoaners i ho estímau tot i, per un qui ho estima, no hi ha res petit i sense importància.

En arribar aquí dalt, com reposen els ulls contemplant la venerable vellesa de les pedres del santuari, pedres gratelloses i cobertes amb el rovell que el temps hi deixa! Pedres que semblen com humanisades dels innombrables estols de persones que les varen tocar, de les pregàries que han sentides, de les llàgrimes que hi són caigudes, de les gaubances i desconorts de que són estades testimoni!

I per ventura el fossar o lloc sagrat que posaren al costat de la Mare de Déu, ¿no és un motiu més per pujar a Consolació? ¿I no demostra això que, en vida i sobre tot en mort, volem estar agafats al mantell de la qui és Porta del cel i Àncora de salvació en les tempestats que promouen els enemics de la nostra ànima?

IV

Devoció a la Mare de Déu nostra

Els santjoaners som estats especialment afavorits per la Providència. Hem tenguda la bona sort de posseir aquest santuari dedicat a la Mare de Déu de Consolació, que té girats els seus ulls misericordiosos damunt el nostre poble.

Ella, maldament estigui al cim d'un turó, és més camperola i pagesa que no muntanyera. Aposta no s'és volguda enfilar gaire amunt perque, així, els santjoaners la tenguessen més avinent i casi de baix, com aquell qui diu, poguessen besar-li els peus i aplegar-li mans.

D'aquí estant, ella beneeix i fa goixar els nostres sembrats i ens dóna anyades plenes; carrega els arbres de fruita saborosa i multiplica els animals domèstics; ens retorna la sanitat perduda i sobre totes les coses hi aboca la maina.

Això exigeix, en retorn, que els santjoaners orientem la nostra existència a la llum de Déu i en sentit marià i que Consolació sigui el nord i el centre de gravetat de la nostra vida religiosa i el punt on convergeixin les nostres mirades i desigs i pensaments.

Doncs, que no manqui a casa ninguna la seva estampa, perque ja que no porem contemplar-la de veres en el cel, ens consolem, en la terra,

mirant la seva imatge. En colgar-nos i llevar-nos del llit, resem-li una Salve, lo mateix que en sortir a fora vila, si la nostra mirada topa a Consolació. Encara que sigui de lluny, passar per davant Ella i no saludar-la és un acte de descortesia igual a trobar un amic i negar-li l'escomesa. No passem gaire temps sense visitar-la, en família si es possible, per demanar-li allò de què tenim fretura o agrair-li les gràcies que ja ens ha concedides.

V

Conclusió

Vull acabar suplicant a la Mare de Déu de Consolació que beneesca copiosament els qui li dediquen aquesta festa i tots els qui són ven-guts a honorar-la.

Una vegada més a la seva presència, com a fills i súbdits seus, prometem dur-la entronisada dins el nostre cor i servir-li, fins a l'eternitat, una fidelitat incorruptible. Ella és Senyora, Reina i Mare nostra, i pels santjoaners aquesta és la glòria principal.

I siguin les meves darreres paraules per demanar a la benaventurada sempre Verge Maria que sostengui i doni perseverància a aquests intrèpids santjoaners que, demostrant un amor exemplar a la cultura i al nostre poble, van extraient dels arxius materials preciosos per bastir el futur edifici de la nostra història. A la llum de les seves erudites investigacions i recerques, se va aclarint, poc a poc, la fosca que engolia de tal manera els nostros segles passats que pareixien inexistents.

Així, a través d'una documentació mirada fins aquí amb indiferència i qui sap si amb desdeny, ressurgeix la vida dels nostros avis, rebull l'època d'aquells antepassats que ens llegaren la sang, les terres, les usances i tradicions. Són aquests coratjosos santjoaners qui, girant l'ullada cap enrera, ens han recordat que teníem història, i sense tropellies, però amb seguredat, avui amb un, demà amb un altre, anam fent coneixença i amiatat amb els personatges del temps vell. ¿Qui no s'hi engresca amb aquests viatges espirituals de exploració per saber l'origen i la infància del nostre poble i la seva creixença i vicissituds?

I Vós, Santa Maria, Mare de Déu de Consolació, pregau per nosaltres pecadors, ara i en

l'hora de la nostra mort, perquè siguem dignes de les promeses de Jesucrist, únic fill vostre i Senyor nostre. Amèn.

Fra RAFEL GINARD BAUÇÀ

21.

NUESTRA VILLA EXPERIMENTA GRAN NECESIDAD DE GRANOS EN 1590

En la última década del siglo XVI hubo en Mallorca una gran esterilidad y carestia de trigo y demás granos. Según dice Alvaro Campaner en el «Cronicón Mayoricense», se tuvo que racionar la población, señalando veinticuatro onzas de pan diarias para los hombres y dieciseis para las mujeres y muchachos, cantidad que se rebajó hasta nueve onzas para todos; se prohibió dar a las bestias de cualquier clase, cebada para piosos; se mandó vender algarrobas en las plazas y tiendas para alimento de los pobres, y aquellas eran buscadas con gran diligencia; y se tomaron otras medidas para aliviar la situación tan precaria existente. Persistiendo la escasez de granos, los honorables Jurados del Reino suplicaron al Ilustrísimo Obispo Don Juan Vich y Manrique publicara un edicto ordenando bajo pena de excomunió, que todos y cada uno de sus diocesanos declarasen la provisión de trigo, harina y granos que tuvieran en su poder, medida que mejoró algún tanto la necesidad común. El Virrey, Obispo y Autoridades se esforzaron en subvenir a tanta necesidad y por medio de la Comisión Frumentaria buscaron trigo en la Península y Regiones de Europa, y también hicieron largas y repetidas limosnas a los indigentes y necesitados.

La Villa de San Juan sufrió los horrores del hambre, y el «Consell» que trasladamos a «DOCUMENTA» parece un grito de dolor que lanza el pueblo por boca de uno de sus Jurados. Nos place recordar también en otro «Consell» de nuestra Universidad, que transcribimos, la magnanimidad de los gobernantes del Reino de Mallorca, que con corazón paternal y animados de la caridad de Cristo, destinaron abundante limosna en metálico para los pobres de nuestra Villa.

Dimarts a XIII de mars any MDLXXXX.

Dit dia y any convocats y ajustats an la cassa de mi Bernat Gual los honorables an Rafel Salom, loctinent de balle lo any present an la present vila de Sant Joan, absems ab los honorables an Guilem Fiol, Bartomeu Fiol, Jordi Font y Jordi Antich jurats lo any present an la dita Vila, absems ab los honorables an Rafel Salom, Miquel Roig de Holiva, moson Antoni Sabater, Joan Barselo, Mateu Mejol, Joan Portel y mestre Bernat Gual, la mes part del Consel de dita Vila, tots congregats per aconselar a tota hutilitat de la present Vila ut sequitur.

Et primo fonch preposat per lo honorable an Jordi Antich altre dels honorables jurats, dient, molt honorable y savi consel lo que a vostres saviesses los avem assi ajustats es que per molts pobres deesta nostra vila som stats supliscats y molt amolestats que no tenen remey nigu de poder se sustentar, que no tenen que menjar de nigune manere ni tenen dines per a comprar forment ni tenen un sou per a comprar guernes y que ja a molt que no fan feina per no averni ni temps poderne fer per tant abundancia de aigues y que els y sos infants petixen y casi se moren de fam; demanam a vostres saviesses quina horde tindrem an socore a tantes neseditats si tindrien en que a la botiga hi ha sirca de XV quarteres forment astranjer, sisen dexarà una partida aspere a lo stiu anel preu sta a la botiga, o com ho farem sols el poble no petesca y donantnos loch an quina horde lo dixerem, o si tendrán an be fasem altre cossa, nos donin horde y consel com ho farem.

Sobre de la cual preposició fonch determinat y conclus per tots sobredits conselers, pesats los vots com es costum, son de parer y donen loch a nels honorables predits jurats que del forment astrenjer qui es a la botiga quen dexen deu corteres a nels pobres y a les presones quin tindran neseditat aso es asaber a nels qui tendran neseditat extrema, per la suma esser poca y que dexen iij barselles o dos barselles a quiscun presona aixi en pague dexen ab fermansa y ab la matexa obligatió que la vila sta y si acas los honorables jurats poren aver spera dels sindichs fins a Sant Joan de Juny primer vinent que los qui pendran de dit for-

ment tinguen le dita spera, y no podent aver suport de dit forment los jurats que els qui pendran de dit forment y les fermanses donaran stiguin a la metexa obligatió que la vila sta, so es a saber an pagar dit forment auran pres en el temps serà forsats y també ajem de partisipar per porate del que tindrà so es a saber per dites X quarteres forment se dexaran a les despesses se faran y que lo botiguer prengue son dret de botiguatge de dites X quarteres de forment de les presones qui pendran aquel, axi com al temps de la pague que haye de recuperar los dines de les presones del gra qui auran pres sens a les hores pagar levada etc.

Testimonis son los honorables an Pere Munar menor y mestre Mateu Bausa.

Diumenje a xx de maig any MDXXXX.

Dit dia y any convocats y ajustats an le cassa de mi Bernat Gual ascrivat an le present ville de Sant Joan lo honorable an Rafel Salom loctinent de balle an le dite ville absems ab los honorables an Guillem Fiol, Bartomeu Fiol, Jordi Font, y Jordi Antich, jurats lo any present an le dite absems ab los honorables an Rafel Salom, Michel Roig de Holive, moson Antoni Sabater, Joan Barselo, Mateu Majol, Joan Portel, mestre Bernat Gual y Guilem Amengual, conselers de dita ville tots congregats per a conselar a tote utilitat de le present ville ut sequitur.

Et primo fonch preposat per lo honorable an Bartomeu Fiol altre dels honorables jurats dient: molt honorable y savi consel lo que a vostres seviesses los avem assi ajustats, es que de manament dels magnífichs sindichs clavaris de la part forana nos es stat intimat anasem a rebre an Ciutat le caritat pertocara an aquesta nostre Universitat de aqueles tres milia liures destinades a la part forana partenant als pobres. Aquesta nostra universitat no te rebudes mes de la primera terse de aqueles mil liures foren designades a le dita part forana, per so demenam a vostres saviesses nos vullen donar plene potestat y vulen alegir algun dels honorables jurats de anar a portar y a rebre le portio pertocara an aquesta nostre universitat dele dita caritat per repartir antre los pobres de dita nostre parroquia ab plena potestat, si neserari sera, de fer albera, rebudes, o altre calsevol